नवलपरासी जिल्लाका कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको निवेदन लेखन क्षमताको अध्ययन

बिमलाश्रेष्ठ
परीक्षा क्रमाङ्क : २९९०००६/०७१
त्रि.वि. दर्ता नं.: ९–२–२९९–९२–२००९

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय,नेपाली शिक्षाअन्तर्गत
स्नातकोत्तर (एम.एड) दोस्रोवर्षको नेपा.शि ५९८
पाठ्यांशकोप्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र
२०७५/२०१८

कुमारवर्ती बहुमुखी क्याम्पस, शिक्षाशास्त्र सङ्काय
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
कावासोती नवलपरासी

प्रतिबद्धता पत्र

यस शोध प्रतिवेदनभित्रका सामग्रीहरू कहीँ कतैबाट साभार गरिएको छैन । यसका कुनै पनि अंश अन्य प्रयोजनका लागि उपयोग र प्रकाशनमा आएका पनि छैनन् । तसर्थ यो शोध प्रतिवेदन नितान्त मौलिक भएको प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु ।

मिति : २०७५/०८/५

....
बिमलाश्रेष्ठ
शोधार्थी

निर्देशकको सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली शिक्षाअन्तर्गत स्नातकोत्तर (एम.एड.) तह नेपा.शि. ५९८ को पाठ्यांशको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत **नवलपरासी जिल्लाका कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमताको अध्ययन** शीर्षकको यो शोधपत्र श्री बिमला श्रेष्ठले मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । उहाँले परिश्रमपूर्वक तयार पार्नुभएको यस शोधकार्यप्रति पूर्णतः सन्तुष्ट छ । यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

....

सहा.प्रा. गुञ्जेश्वरी महतो
(शोधनिर्देशक)
कुमारवर्ती बहुमुखी क्याम्पस
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
शिक्षाशास्त्र सङ्काय
कावासोती, नवलपरासी

मिति : २०७५ /   /

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली शिक्षाअन्तर्गत स्नातकोत्तर (एम.एड.) तहका छात्रा श्री बिमला श्रेष्ठले तयार पार्नुभएको **नवलपरासी जिल्लाका कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमताको अध्ययन** शीर्षकको यो शोधपत्र स्नातकोत्तर उपाधिका लागि उपयुक्त ठहरिएकाले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

क.स.		नाम	हस्ताक्षर
१.	क्याम्पस प्रमुख	गुरुप्रसाद सुवेदी	....
२.	विभागीय प्रमुख	ईश्वर चापागाई	....
३.	बाह्य परीक्षक	....	....
४.	शोधनिर्देशक	सहा.प्रा.गुञ्जेश्वरी महतो	....

मिति : २०७४//

Date: …………………..

कृतज्ञताज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली शिक्षाअन्तर्गत स्नातकोत्तर (एम.एड.) तह द्वितीय वर्ष नेपा.शि. ५९८पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत शोधपत्र तयार गरिएको हो । प्रस्तुत **नवलपरासी जिल्लाका कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमताको अध्ययन**शीर्षकमा तयार गरिएको शोधपत्र अध्ययन गर्ने क्रममा विभिन्न समस्या र चुनौतीहरू आएका थिए, ती समस्या र चुनौतीहरू समाधान गरी अध्ययनलाई सफल रूपमा प्रस्तुत गर्न सहयोग पुऱ्याउनुहुने सबैप्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

विशेषतः प्रस्तुत शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा शोधकार्यको शीर्षक छनोटदेखि अन्त्यसम्म महत्त्वपूर्ण समय, सुझाव र प्रेरणा दिनुहुने आदरणीय गुरुआमागुञ्जेश्वरी महतोप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । साथै शोधकार्यका लागि आवश्यक सल्लाह प्रदान गर्नुहुने कुमारवर्ती बहुमुखी क्याम्पसअन्तर्गत नेपाली विभागका आदरणीय गुरुहरूप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्न चाहन्छु ।

उच्च शिक्षासम्मको अध्ययनका लागि हौसला प्रदान गर्दै अनुकूल वातावरण तयार पारिदिनुहुने पूजनीय माता/पिता, जीवनसाथी तथा परिवारका अन्य सदस्यहरूबाट प्राप्त सहयोगप्रति आजीवन ऋणी छु । उहाँहरूकै माया, ममता, सहयोग र हौसलाकै फलस्वरूप उच्च शिक्षा हासिल गर्ने कार्यमा सफलता प्राप्त गर्न सफल भएकी छु । शोधपत्रको प्रस्तावना तयारीका क्रमदेखि शोधपत्र तयार पार्ने क्रमसम्म आवश्यक सामग्री उपलब्ध गराई अमूल्य सहयोग गर्नुहुने मेरा आत्मीय मित्रहरूलाई पनि विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु । यस शोधकार्यका लागि आवश्यक सामग्री उपलब्ध गराई सहयोग गर्नुहुने नवलपरासी जिल्लाका सम्पूर्ण विद्यालय परिवारप्रति पनि हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

अन्त्यमा प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय, नेपाली भाषा शिक्षा विभागको शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति समक्ष पेश गर्दछु ।

शोधार्थी

बिमलाश्रेष्ठ

शोधसार

शोध शीर्षक :नवलपरासी जिल्लाका कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमताको अध्ययन

शोध निर्देशक : सहा. प्रा. गुञ्जेश्वरी महतो

शोधार्थी : बिमला श्रेष्ठ

क्याम्पस/विभाग : शिक्षाशास्त्र नेपाली विभाग, श्री कुमारवर्ती बहुमुखी क्याम्पस कावासोती नवलपरासी ।

शैक्षिक बर्ष : २०७५

पृष्ठ संख्या : ५७

अध्याय संख्या : ५

कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमताको अध्ययन गर्नु, लैङ्गिकताका आधारमा विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमताको तुलनात्मक विश्लेषण गर्नु, विद्यालयको प्रकृतिका आधारमा विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमताको तुलनात्मक अध्ययन गर्नु यस शोधकार्यका प्रमुख उद्देश्यहरू रहेका छन् ।

प्रस्तुत शोधपत्र अध्ययनका क्रममा सामग्री सङ्कलनका निम्ति मुख्यतः क्षेत्रीय सामग्री सङ्कलन विधिलाई अँगाल्दै व्याख्यात्मक तथा विश्लेषणात्मक पद्धतिलाई पछ्याइएको छ । नवलपरासी जिल्लाका पाँच सरकारी र पाँच निजी विद्यालयमा कक्षा सातमा अध्ययनरत जम्मा १०० जना विद्यार्थीहरूलाई प्राथमिक स्रोतका रूपमा लिइएको छ भने यससँगै सम्बन्धित अन्य पत्रिका, पुस्तकहरू, शोधपत्र, लेख रचना, शब्दकोश आदिलाई द्वितीयक स्रोतका रूपमा लिइएको छ । यसरी प्राप्त तथ्याङ्कलाई लैङ्गिकता र विद्यालय प्रकृतिका आधारमा छुट्टाछुट्टै व्याख्या विश्लेषण गरी निष्कर्ष निकालिएको छ ।

समग्र विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमता सन्तोषजनक नै रहेको छ । लैङ्गिकताका आधारमा छात्र विद्यार्थीको तुलनामा छात्राहरूको निवेदनलेखन क्षमता उच्च रहेको देखिन्छ । विद्यालयको प्रकृतिका आधारमासामुदायिक विद्यालयको तुलनामा संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमता राम्रो रहेको देखिन्छ ।

विषयसूची

अध्याय एक

शोध परिचय

१.१ पृष्ठभूमि १

१.२ समस्याकथन २

१.३ अध्ययनको उद्देश्य ४

१.४ अध्ययनको औचित्य ४

१.५ अध्ययनको सीमा ६

१.६ शोधपत्रको ढाँचा ७

अध्याय दुई

पूर्वकार्यको पुनरावलोकन र सैद्धान्तिक परिचय

२.१ पूर्वकार्यको पुनरावलोकन ८

२.१.१ पुस्तक समीक्षा ८

२.१.२ शोधको समीक्षा १२

२.२ निवेदनको सैद्धान्तिक परिचय १६

२.२.१ चिठीका प्रकार २१

२.२.२ निवेदनका अङ्गहरू २३

२.२.३ लेखाइ सीप २६

२.२.४ लेखाइ शिक्षणको आवश्यकता र महत्त्व २७

२.२.५ लेखाइ सीप विकासमा निवेदनलेखनको स्थान २८

२.२.६ लिखित अभिव्यक्तिको प्रयोजन २८

अध्याय तीन

अध्ययन विधि तथा प्रक्रिया

३.१ सामग्रीका स्रोत ३०

३.१.१ प्राथमिक स्रोत ३०

३.१.२ द्वितीयक स्रोत ३१

३.२ जनसङ्ख्या र प्रतिनिधि नमुना ३१

३.३ सामग्री निर्माण र पूर्व परीक्षण ३१

३.३.१ परीक्षणको आधार ३१

३.४ तथ्याङ्क सङ्कलन, व्याख्या र विश्लेषण ३२

अध्याय चार

व्याख्या तथा विश्लेषण

४.१ समग्रमा कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमताको अध्ययन ३३

४.१.१ प्रतिशताङ्कका आधारमा समग्र विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमताको अध्ययन ३३

४.१.२ लैङ्गिकताका आधारमा विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमता ३५

४.१.२.१ छात्रहरूको निवेदनलेखन क्षमताको अध्ययन ३६

४.१.२.२ छात्राहरूको निवेदनलेखन क्षमताको अध्ययन ३८

४.१.२.३ लैङ्गिकताको आधारमा छात्र र छात्राहरूको निवेदनलेखन क्षमताको तुलनात्मक अध्ययन ४१

४.१.३ विद्यालय प्रकृतिका आधारमा विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमता ४२

४.१.३.१ सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमता ४२

४.१.३.२ संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमता ४४

४.१.३.३ विद्यालय प्रकृतिका आधारमा सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमताको तुलना ४७

४.२ सुझावहरू ४८

अध्याय पाँच

सारांश, निष्कर्ष र उपयोगिता

५.१ सारांश ५१

५.२ निष्कर्ष ५२

५.३ उपयोगिता ५३

सन्दर्भसूची

तालिका सूची

तालिका नं. १ : समग्र विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमता ३३

तालिका नं. २ : छात्रहरूको निवेदनलेखन क्षमता ३६

तालिका नं. ३ : छात्राहरूको निवेदनलेखन क्षमता ३९

तालिका नं. ४ : छात्र र छात्राहरूको निवेदनलेखन क्षमताको तुलना ४१

तालिका नं. ५ : सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमता ४२

तालिका नं. ६ : संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमता ४५

तालिका नं. ७ : सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूको तुलना ४७

स्तम्भचित्र सूची

स्तम्भचित्र नं. १ : समग्र विद्यार्थीको निवेदनलेखन क्षमताको प्राप्ताङ्क विवरण ३४

स्तम्भचित्र नं. २ : छात्रहरूको निवेदनलेखन क्षमता ३७

स्तम्भचित्र नं. ३ : छात्राहरूको निवेदनलेखन क्षमता ४०

स्तम्भचित्र नं. ४ : सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमता ४३

स्तम्भचित्र नं. ५ : संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमता ४६

वृत्तचित्र सूची

वृत्तचित्र नं. १ : समग्र विद्यार्थीको निवेदनलेखन क्षमताको प्राप्ताङ्क विवरण ३५

वृत्तचित्र नं २ : छात्रहरूको निवेदनलेखन क्षमता ३८

वृत्तचित्र नं. ३ : छात्राहरूको निवेदनलेखन क्षमता ४०

वृत्तचित्र नं. ४ : सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमता ४४

वृत्तचित्र नं. ५ : संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमता ४६